

DAUGAVPILS KERAMIĶU STUDIJA „LATGALE”

„Latgales keramika” – tautas podniecības organizētākā nozare ar īpatnējām, spilgtām, noturīgām novada tradīcijām. „Latgales keramika” kā jēdziens sevi pieteica vien 20. gadsimtā, taču kā parādība ar izteiktu teritoriālu nevis nacionālu raksturu tā veidojās jau aizvēsturē kā ģeogrāfisku, ekoloģisku, antropoloģisku, socioloģisku, vēsturisku un citu faktoru kopums.

Latgales keramikas aizsākumi Daugavpilī ir saistāmi ar Staņislava Vilcāna (1918–2001) ierašanos un viņa līdzpaņemto t. s. „Silajāņu dekoratīvās keramikas tradīciju” 20. gs. 70. gadu otrajā pusē.

20. gs. 70. gadu beigās ap S. Vilcāna personību pulcējās diezgan liels podniecības amata sekotāju skaits. Meistari pārsvarā strādāja toreizējās LPSR Mākslinieku savienības Daugavpils organizācijas kolektīvajās darbnīcās Sarkanarmijas (tagad 18. Novembra) ielā 8. Līdz ar to tika izvirzīts jautājums par lietīšķās mākslas studijas dibināšanu Daugavpilī, kura apvienotu jau esošos meistaros un audzinātu jaunus. Tā 1980. gads var tikt uzskatīts par otrā nozīmīgākā Latgales podniecības centra – Daugavpils keramikas studijas – dzimšanas gadu. Toreizējo studijas kodolu veidoja S. Vilcāns, viņa dēls Staņislavs Vilcāns (1944–2009), Rēzeknes lietīšķās mākslas vidusskolas absolventi Ausma Skirmante (1956), Lilija Zeiļa (1958), Ligita Pakne (1963), Vladislavs Vincevičs (1945) un viņa skolnieks Jānis Saikovskis (1955). Vēlāk studijas kolektīvam pievienojās Jāņa Saikovska sieva Marija Saikovska (1957). 1998. gadā studijas „Latgale” darbībā iesaistījās mākslinieces Ilona Šauša (1965), Mairita Folkmane (1968) un Līga Čible (1970). Kopš 2002. gada studijā darbojas Valentīns Petjko (1985).

Sākot ar 1980. gadu, Daugavpils keramiķu studija regulāri piedalās izstādēs gan Latvijā, gan ārvalstīs. 1985. gadā ar Latvijas PSR Kultūras ministrijas lēmumu Daugavpils keramiķu kolektīvam „Latgale” tika piešķirts *“Tautas lietīšķās mākslas studijas goda nosaukums”*. Par pirmo studijas vadītāju kļuva tās dibinātājs Jānis Žugovs (1950). 1990. līdz 1995. gadam studiju vadīja Ausma Skirmante. 1996. gadā par tās vadītāju kļuva Lilija Zeiļa.

Laika posmā no 20. gs. 90. gadu vidus līdz 21. gs. pirmās dekādes nogalei L. Zeiļas vadītā Daugavpils keramiķu studija aktīvi iesaistās t. s. melnās keramikas tradīciju atjaunošanā sadarbībā ar Kultūras fonda kopu *“Pūdnīku skūla”*, iesaistoties lokāla un starptautiska mēroga īslaicīgajos un ilglaicīgajos projektos. No 2002. līdz 2006. gadam studijas *“Latgale”* meistari ciešā sadarbībā ar *“Pūdnīku skūlas”* kolēģiem Vitebskā (Baltkrievija) Starptautiskā mākslu festivāla *“Slavjanskij bazar v Vitebske”* ietvaros īstenoja starptautisku projektu *“Uguns, māls un meistari”*, kura ietvaros notika Latgales podniecības izstādes, meistarklases, kā arī tika mūrēts un publiski kurināts keramikas apdedzināšanas *“melnais”* malkas ceplis. Līdzīgs pasākums tika īstenots 2006. gada vasarā Maskavā (Krievija) sadarbībā ar Latvijas Republikas vēstniecību Maskavā, rīkojot *“Kolomenskoje”* brīvdabas muzejā Saulgriežu svētkus. 2007.–2008. gadā studija rīkoja Latgales keramikas izstāžu ciklu *“Ugunsputni”*, kas notika Vitebskā, Krāslavā un Daugavpilī.

2008.–2009. gadā, īstenojot Latvijas–Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas projektu, tika renovētas Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzeja Keramikas darbnīcas. Projekta rezultātā tika izveidots Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzeja Māla mākslas centrs.

2010. gadā, pēc darbnīcu atjaunošanas, studijas radošajam kolektīvam pievienojās Nellija Dzalba (1987), Eleonora Pastare (1954), Una Gura (1972) un māksliniece Sanri (Sandra Poplavska, 1981).

Vēlāk studija *“Latgale”* iesaistījās intensīvajā Latgales podniecības tradīciju popularizēšanas un saglabāšanas pasākumos. 2012. gadā sadarbībā ar biedrību *“Daugavpils Māla mākslas centrs”* studija rīkoja Starptautisko māla mākslas festivālu *“Latgales māla trauks”*, kurā piedalījās apmēram 50 keramiķu no astoņām valstīm. 2013.–2015. gadā, sadarbojoties ar biedrību *“Daugavpils Māla mākslas centrs”* un Daugavpils Marka Rotko mākslas centru tika rīkoti starptautiski keramikas mākslas simpoziji, kuros ikreiz piedalījās vairāk nekā 15 dalībnieku no dažādām valstīm. Studija *“Latgale”* īsteno arī pedagoģisku darbību. 2013. un 2014. gadā sadarbībā ar biedrību *“Daugavpils Māla mākslas centrs”* tika realizēta bērnu un jauniešu neformālā izglītības programma *“Māla skola”*.

Līdzās plašiem starptautiskajiem pasākumiem studija *“Latgale”* pastāvīgi piedalās izstādēs un citos pasākumos. Meistarklases un keramikas apdedzināšanas demonstrējumi tika rīkoti Vērmanes dārzā Rīgā XXV Vispārējo latviešu Dziesmu un XV Deju svētku ietvaros 2013. gadā un XI Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku un Starptautiskā folkloras festivāla *“Baltica 2015”* ietvaros 2015. gadā.

2015. gadā studija *“Latgale”* svinēja 35 gadu jubileju.